

درمان ناباروری در دسترس همه

دسترسی عادلانه به خدمات درمان ناباروری در دولت سیزدهم محقق شد

گزارش

محمد مهدی صابری نسب
پژوهشگر سلامت

پس از همگانی شدن بیمه پایه، بیمه خدمات ناباروری هم در همه سطوح ارائه خدمات ناباروری، با مصوبه دولت در مردادماه ۱۴۰۱، همگانی شد و براساس این مصوبه، سازمان بیمه سلامت ایران مکلف به تحت پوشش قراردادن همه زوجین نابارور فاقد بیمه شد.

توجه به ناباروری، زمینه‌ساز جوانی جمعیت

یکی از مشکلات کنونی کشور مسأله جمعیت و حرکت آن به سمت سالمندی است. مسأله‌ای که اگر به طور فوری و با اتخاذ سیاست‌های صحیح حل نشود، در آینده‌ای نه چندان دور، کشور با بحران جمعیتی و به دنبال آن بحران اقتصادی و اجتماعی روبرو خواهد شد. از سویی دیگر متأسفانه شاهد کاهش چشمگیری در نرخ باروری در ایران هستیم. این در صورتی است که یکی از راهکارهای برطرف کردن مسأله جمعیت، توجه به حدود ۳ میلیون زوج با مشکل ناباروری و تسهیل باروری آنان است. از مشکلات شایع در این زمینه می‌توان به هزینه‌های بالای خدمات درمانی ناباروری اشاره کرد. با توجه به هزینه‌های بالای درمان، لواز و داروهای آن، عدم تناسب این هزینه‌ها با سطح معیشت مردم و همچنین بحران کلان جمعیتی که گریبانگیر کشور شده؛ لازم بود تا دولت به عنوان متولی اصلی این حوزه به صورت جدی ورود کرده و بستریهای لازم برای تسهیل این امر را فراهم سازند.

پوشش هزینه‌های ناباروری، تکلیفی بر زمین مانده

پوشش بیمه‌های هزینه‌های زایمان و درمان ناباروری مردان و زنان در بند ۳ «سیاست‌های کلی جمعیت» ابلاغی رهبر معظم انقلاب در سال ۱۳۹۳ مورد تأکید قرار گرفته و در قانون «برنامه ششم توسعه» نیز تمهیدات لازم از قبیل ارائه تسهیلات جهت افزایش سلامت ازدواج و درمان ناباروری در قالب بودجه سنواتی تکلیف شده است. همچنین مکرراً در قانون «حمایت از خانواده و جوانی جمعیت» در چندین ماده، بر لزوم تسهیل‌گری در این امر با روش‌ها و سیاست‌های مختلفی تأکید شده است. به طور اختصاصی در ماده ۴۳ این قانون آمده است: «در راستای بندهای «ح» و «د» ماده (۱۰۲) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان‌های بیمه‌گر، برنامه‌ها و اقدامات لازم را برای برخورداری همه زوج‌هایی که علی‌رغم اقدام به بارداری به مدت یک سال یا بیشتر، صاحب فرزند نشده‌اند، از برنامه‌های معاینه، بیماریابی، تشخیص علت ناباروری و درمان آن تحت پوشش کامل بیمه‌های پایه، بدون محدودیت زمان و دفعات مورد نیاز به تشخیص پزشک معالج به عمل آورد.»

هزینه بالا، مشکل زوج‌های نابارور

همان‌طور که پیش‌تر نیز ذکر شد از اهم مسائل ناباروری، مشکلات مالی مرتبط با این حوزه است. برای مثال هزینه هر چرخه خدمات درمانی ناباروری (سطح سه خدمات ناباروری) در مراکز دولتی حدود ۷ تا ۸ میلیون تومان و دوره کامل سه دوره در سال، حدوداً ۲۱ تا ۲۴ میلیون تومان است. در مراکز درمانی خصوصی هزینه هر چرخه ۱۸ میلیون تومان تخمین زده شده است که هزینه دوره کامل مبلغی بین ۴۹ تا ۵۴ میلیون تومان خواهد شد. برای مثال هزینه روش IUI (تلقیح داخل رحمی اسپرم) در حدود ۱ تا ۳ میلیون تومان، هزینه IVF (لقاح خارج از رحم) حدود ۱۰ تا ۲۰ میلیون تومان برآورد شده

است. باید به این مبالغ هزینه‌های دیگر شامل ایاب ذهاب، اسکان، دارو و تجهیزات جانبی و... را نیز اضافه کرد. طبق آمارها، افرادی که برای درمان نازایی اقدام می‌کنند، باید درآمد یک سال خود را خرج درمان این بیماری کنند. با این اوصاف هزینه‌های درمان نازایی و ناباروری بدون پوشش بیمه‌ای بسیار بالا و غیرقابل پرداخت خواهد بود. مهم‌ترین آسیب این مسأله جدای از امکان مواجهه خانواده‌ها با هزینه‌های فقرزای سلامت، جلوگیری از فرزندآوری توسط خانواده‌های دارای توانایی بالقوه باروری است. بدین صورت هیچ گونه ترمیم و اصلاحی در نرخ باروری و به تبع آن نرخ جایگزینی جمعیت رخ نخواهد داد. طبیعتاً از مهم‌ترین اقدامات و دخالت‌های دولت در این زمینه، مکلف کردن بیمه‌ها به خصوص بیمه‌های پایه برای ایجاد پوشش حداکثری هزینه‌ها همراه با دربرگرفتن جمعیت قابل توجهی از زوج‌های نابارور، خواهد بود.

تحت پوشش قرار گرفتن مراکز خصوصی

از مهم‌ترین نکات این مصوبه، توجه به میزان و کیفیت خدمات ارائه شده و همچنین در نظر گرفتن پوشش همه‌جانبه بیمه برای مراکز دولتی و خصوصی است. در این راستا در مصوبه مذکور دو تصمیم در این رابطه اتخاذ شد: در ابتدا بیمه تأمین اجتماعی علاوه بر مراکز دولتی مکلف به عقد قرارداد با مراکز خصوصی در این حوزه گردید. از سوی دیگر الزامات قانونی برای ارائه‌دهندگان خدمات درمان ناباروری جهت عقد قرارداد با شرکت‌های بیمه‌گر پایه، از دیگر اقدامات مثبت در نظر گرفته شده در این مصوبه است. در ماده ۲ این مصوبه آمده: «در اجرای جزء (۵) بند (ک) تبصره (۱۷) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، همه مراکز درمانی و بیمارستان‌های ارائه‌دهنده خدمات درمان ناباروری موظف به عقد قرارداد با سازمان‌های بیمه‌گر پایه هستند. تمدید پروانه این مراکز و بیمارستان‌ها منوط به عقد قرارداد با

دسترسی عادلانه مالی به درمان ناباروری

از مهم‌ترین اقدامات دولت در حوزه سلامت، تأمین دسترسی عادلانه مالی به خدمات درمانی ناباروری بود که در سال گذشته با مصوبه هیأت دولت، مبنی بر مکلف کردن سازمان بیمه سلامت ایران نسبت به پوشش بیمه‌های همه زوجین نابارور فاقد بیمه پایه مطابق آیین‌نامه «بند الف» ماده ۷۰ قانون برنامه ششم توسعه» محقق شد. همچنین هزینه‌های خدمات تشخیصی و درمانی ناباروری و خدمات تخصصی ناباروری شامل (IUI, IVF, FET, ICSI) براساس ضوابط ابلاغی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در بخش دولتی، عمومی غیردولتی و خیریه و خصوصی طرف قرارداد تحت پوشش سازمان‌های بیمه‌گر پایه قرار گرفت.

در راستای قانون جوانی جمعیت، سه سطح خدماتی برای ناباروران در نظر گرفته شده است: سطح اول خدمات برای ناباروران، پیشگیری است، سطح دوم، تشخیص به‌هنگام است و سطح سوم خدمات درمانی ناباروری است. در حدود ۲۳ میلیون نفر از زنان کشورمان که در سنین باروری هستند از این بسته‌های خدماتی برخوردار خواهند شد و حتی دختران نوجوان پایش خواهند شد تا اگر دچار مشکلات ناباروری باشند، اقدامات درمانی را دریافت کنند تا با ناباروری پس از ازدواج مواجه نشوند.

بیمه‌های پایه است. «میزان پوشش خدمات در مراکز خصوصی توسط بیمه‌ها، برابر با حداکثر پوشش مراکز دولتی است (این عدد هم‌اکنون نزدیک به ۹۰ درصد در مراکز دولتی است). از دیگر موضوعاتی که در ماده پنجم مصوبه مورد توجه واقع شده، ثبت اطلاعات مادران نابارور برای غربالگری و اقدامات آتی است. براساس مصوبه هیأت وزیران، همه افراد صاحب صلاحیت شامل فلوشیپ نازایی، متخصص زنان و زایمان دوره‌دیده مراکز ناباروری (دارندگان گواهی مورد تأیید وزارت بهداشت) و متخصصان کلیه و مجاری ادراری، مکلفند مطابق استاندارد ارائه خدمات ناباروری نسبت به نشان‌دار کردن زوجین نابارور، با رعایت محرمانگی اطلاعات در سامانه نسخه الکترونیک اقدام و سازمان‌های بیمه‌گر پایه هم مکلفند زیرساخت لازم برای این منظور را فراهم کنند. همچنین در بند هشتم مصوبه فوق بر رایگان بودن هزینه «زایمان طبیعی» یا تکلیف بر سازمان بیمه سلامت ایران، تأکید شده و سازمان‌های بیمه‌گر مکلف‌اند با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نسبت به پوشش تعرفه زایمان طبیعی در مراکز دولتی و خصوصی اقدام کنند. این اقدامات دولت سیزدهم زمینه دسترسی عادلانه همه زوج‌های نابارور را به درمان باکیفیت فراهم خواهد کرد و در بلندمدت با کمک به افزایش نرخ باروری، زمینه جوانی جمعیت را بیش از پیش فراهم خواهد ساخت.

از اهم مسائل ناباروری، مشکلات مالی مرتبط با این حوزه است. برای مثال هزینه هر چرخه خدمات درمانی ناباروری (سطح سه خدمات ناباروری) در مراکز دولتی حدود ۷ تا ۸ میلیون تومان و دوره کامل سه دوره در سال، حدوداً ۲۱ تا ۲۴ میلیون تومان است

تحریریه: محمد زنگویی، علیرضا زیاری، محمد ستاری و محمد مهدی صابری نسب
عکس: آژانس عکس ایران
صفحه آرایی: حجت حکیمی (دبیر)، محمد عباسپور و شکوفه مهاجری
تصحیح و ویراستاری: محسن جانی‌پور (دبیر)، داریوش کمالی‌پور آژاد

ایران

منابع امتیاز: خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایران)
مدیر مسئول: محمدحسن روزی‌طلب
معاون اجرایی: هاشم سروش‌پور
دبیر ویژه‌نامه: محمدسینا سمیعی